

Povijest i razvoj Odjela za neurologiju u Općoj bolnici Virovitica

Željko Takač, Ivan Pavlović, Miodrag Pavošević

Opća bolnica Virovitica

Adresa za dopisivanje:

Prim. mr. sc. Željko Takač, Opća bolnica Virovitica, Odjel za neurologiju, Gajeva 21, 33000 Virovitica
e-mail: zeljko.takac@zg.t-com.hr

Prilog iz povijesti medicine
UDK 616.89:614.39 (497.13) (091)
Prispjelo: 1. lipnja 2012.

Retrospektivno se navode podaci o zbrinjavanju neuroloških bolesnika u virovitičkoj bolnici od osnivanja do razdoblja neuropsihijatrije i suvremene neurologije. Ističe se osnivanje neurološkoga odsjeka 1978. godine, samostalnoga odjela za neurologiju 2001. godine, preseljenje u novu zgradu 2011. godine i opremanje intenzivne njege i jedinice za moždani udar 2012. godine. Od 2000. godine provodi se specijalizacija, a od 2008. godine samostalna dežurstva neurologa. Na kraju se navode podaci o kadrovima, stručnom medicinskom radu, neurološkoj dijagnostici, polikliničkoj i bolničkoj službi.

Ključne riječi: Odjel za neurologiju – povijest; Opća bolnica Virovitica

Izgradnja bolničkoga prostora i razvoj neurologije

Najbrži uvid u shvaćanje i razvoj neurologije tijekom povijesti može se dobiti kroz prikaz izgradnje bolničkoga prostora i njegova dodjeljivanja medicinskim službama. U radovima koji opisuju početak rada bolnice u Virovitici 1902. godine spominje se da je u prizemlju novootvorene zgrade s 57 kreveta postojala i soba za motrenje umobolnih (1,5). Može se pretpostaviti da je među umobolnima bilo bolesnika s tipičnim neurološkim bolestima, npr. s epilepsijom i da je liječenje neuroloških i psihijatrijskih bolesnika bilo važno.

Značajnije građevinsko proširivanje bolnice događa se 1966. godine kada se nadograđuje sjeverno krilo na staru bolničku zgradu, a neuropsihijatrijska služba u njemu dobiva dvije podrumске prostorije za rad sestre i liječnika. U tim je prostorijama služba ostala sve do 1975. godine. Izgradnja velikoga četverokatnog južnog krila bolnice 1975. godine, značila je preokret za većinu službi koje su se preselile u novoizgrađeni dio, a neuropsihijatriji su dodijeljeni napušteni prostori bivših odjela i uprave – jedna manja dvorišna prizemnica za stacionar (300 m²) i jedna montažna zgrada za polikliniku i dijagnostiku (2). U tom je prostoru neurologija ostala do rušenja 2008. godine. Bolnički stacionar za neurološke bolesnike nije bio primjeren potrebama (dislocirana, skućena i dotrajala zgrada s 19 kreveta u šest soba na 99 m²). Izgradnjom istočnoga krila bolnice 1984. godine preseljene su

neuropsihijatrijska i neurološka ambulanta, neurološka dijagnostika i administracija u polovicu jedne etaže te zgrade, u kojoj se nalaze i danas, a taj prostor dijele s polikliničkim službama psihijatrije i pulmologije.

Primjereniji je položaj neurologije u virovitičkoj bolnici bio potreban zbog važnosti službe, udaljenosti od kliničkih centara, te morbiditeta i mortaliteta od cerebrovaskularnih bolesti i moždanoga udara u Virovitičko-podravskoj županiji, koji zauzimaju visoko mjesto, u gornjoj skupini ili u samom vrhu, među županijama u Hrvatskoj.

Kad je 2010. godine izgrađeno zapadno krilo uz staru zgradu, neurologija je konačno dobila odgovarajući smještaj. U seljenjem u novi i vrhunski opremljen prostor 30. travnja 2011., nastali su značajno bolji uvjeti za liječenje 750 bolesnika godišnje na odjelu s 14 akutnih, sedam intenzivnih i pet dnevnih kreveta. Odjel je smješten na etaži od 700 m², ima šest bolesničkih soba, trokrevetnih i jednokrevetnih, intenzivnu njegu, jedinicu za moždani udar, dnevnu bolnicu, potrebnu opremu i priključke za plinove u svakoj sobi, monitore za nadzor vitalnih funkcija, respirator, i druge aparate i opremu za suvremenu njegu bolesnika.

Kadrovski rast i dobri međuljudski odnosi jednako su važan rezultat dosadašnjeg rada. Moguće je da će do kraja 2012. godine biti sedam neurologa, a i broj sestara

SLIKA 1.

Stara zgrada Odjela za neurologiju u Općoj bolnici Virovitica 1975.-2008. godine.

FIGURE 1.

The old building of the Neurology Department at Virovitica General Hospital 1975-2008

SLIKA 2.

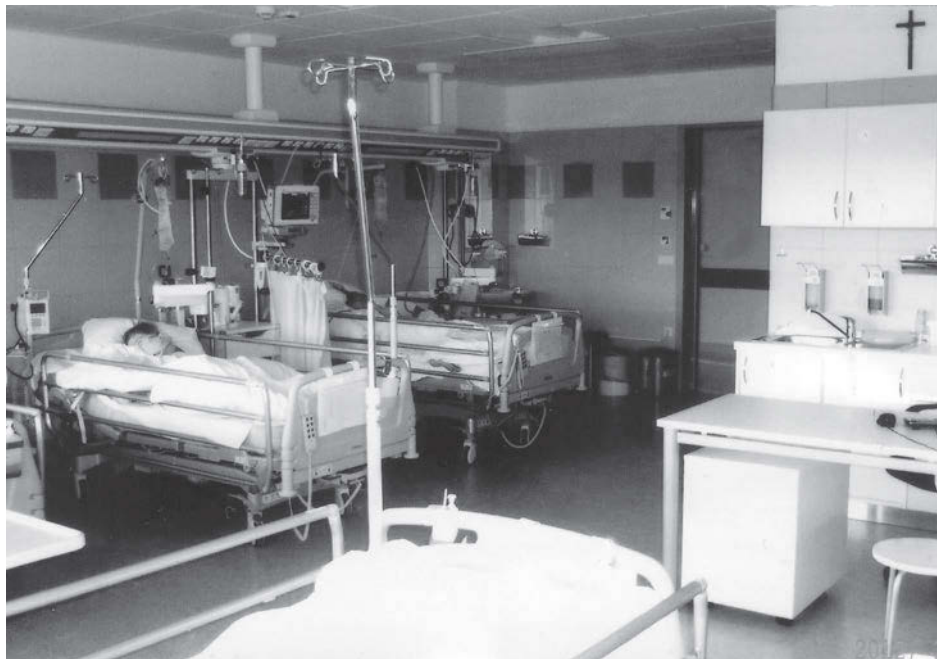
Nova bolnička zgrada - Odjel za neurologiju na trećem katu od 30. travnja 2011.

FIGURE 2.

The new hospital building - the Neurology Department on the 3rd floor from 30.04.2011

značajno se povećao. Uvjeti su rada na njezi bolesnika s modernom opremom na primjerenom razini. Percepcija Odjela za neurologiju i njegove važnosti u radu ustanove iz temelja se promijenila. Bolnica te razine ne može biti bez Odjela za neurologiju, jednako kao ni bez šok-sobe

ili bez koronarne jedinice, kao ključnih sadržaja za prijem i liječenje akutnih bolesnika.

SLIKA 3.

Jedinica za moždani udar i neurološka intenzivna njega od 20. siječnja 2012.

FIGURE 3.

The stroke unit and the neurological intensive care unit from 20.01.2012

Osnivanje neurologije u Virovitici i Hrvatskoj

U povijesnom razvoju neurologije u Virovitici mogla bi se odrediti četiri razdoblja: prvo, razdoblje interne 1902.–1960. godine, kada nema dovoljno pisanih podataka o struci, a neurološki bolesnici su liječeni u okviru interne medicine; drugo, razdoblje neuropsihijatrije 1960.–1978. godine, iz kojega već postoje arhivski podaci o radu struke u bolnici; treće, razdoblje moderne neurologije u okviru druge struke (neuropsihijatrije i interne) 1978.–2001. godine, iz kojega postoje izvorni i trajni podaci o nastanku i razvoju suvremene neurologije; četvrto, razdoblje samostalne neurologije od 9. travnja 2001. do danas, kada neurologija postoji kao samostalna struka i odjel u bolnici (3,4).

Od 1960. do 1970. godine, registrirani su povremeni dolasci neuropsihijataru iz Osijeka, Zagreba i Bjelovara u tadašnji Zdravstveni centar Virovitica, a od 1970. u ambulanti stalno radi dr. Mijo Kuhner, neuropsihijatar, kao zaposlenik Medicinskoga centra Virovitica. Njegovim povratkom sa specijalizacije, osnovana je Djelatnost za živčane i duševne bolesti čiji je voditelj bio do umirovljenja 1992. godine (1,2). Dr. Mijo Kuhner bio je prvi i jedini neuropsihijatar i vrlo popularan među pacijentima i osobljem. Ima zasluga, kao i svi pioniri, u osnivanju neuropsihijatrijskoga odjela. Svoje je mjesto trajno stekao na osnovi velikoga radnog kapaciteta i dugogodišnjega rješavanja neuropsihijatrijske kazuistike. Više se bavio psihijatrijom, uz još tri postojeća neurologa. Ostatak će za-

pamćen kao osoba koja nije ulazila u sukobe. Njegova supruga, medicinska sestra Emilija Kuhner, čitavo mu je vrijeme pomagala u radu kao prva glavna sestra neuropsihijatrije od 1970. do umirovljenja 1996. godine.

Najvažniji datumi formalnoga utemeljenja organizacijskih oblika suvremene neurologije u virovitičkoj bolnici su 14. prosinca 1978., kada je izborom rukovoditelja osnovan Odsjek za neurologiju u Djelatnosti za živčane i duševne bolesti Medicinskoga centra Virovitica i 9. travnja 2001. godine, kada je odlukom Upravnoga vijeća ustrojen Odjel za neurologiju Opće bolnice Virovitica, kao samostalna organizacijska jedinica ustanove. Od 12. lipnja 2000. godine, rješenjem Ministarstva zdravstva, na Odjelu se provodi specijalizacija iz neurologije kao važan rezultat naše inicijative i zalaganja (3,4).

Neurologija je u Hrvatskoj kao posebna klinička specijalnost utvrđena 30. rujna 1974. (NN 34/74, staž od tri g.), potvrđena je 25. rujna 1994. (NN 27/94, staž od četiri g.) i ponovno, u trenutačno važećem Pravilniku od 5. rujna 2011. (NN 100/11, staž od pet g.). Ako se podsjetimo kako je Neurološka klinika u Zagrebu osnovana 1971. godine, razdvajanjem Klinike za neuropsihijatriju na neurologiju i psihijatriju, proizlazi da se povijesni razvitak suvremene neurologije u Virovitici odvijao gotovo usporedno s nastankom i razvojem neurologije u Hrvatskoj.

Nabavljanje prvoga EEG aparata 1974. godine bilo je

SLIKA 4.

Osoblje Odjela za neurologiju 15. svibnja 2002.

S lijeva na desno, prvi red: Ankica Rajnović (pom. njege), Melita Marković (bacc. physioth.), Ljubica Marošević (med. sr.), Anela Karavlah (bacc. med. techn.), Jana Abalić (spremačica), Ruža Lisak (med. sr.), Branka Krmar (bacc. med. techn., glavna sestra), Željko Takač (prim. mr. sc., dr. med., neurolog, neurointenzivist, šef Odjela), Zdenka Ciriković (med. sr.), Natalija Uzelac-Kovač (bacc. med. techn.), Ružica Kolar (med. sr.), Katica Šanjug (med. sr.), Zdenka Fišli (spremačica); drugi red: Nenad Šimunić (dr. med., neurolog), Jasmina Rauk (med. sr.), Božica Kovačević (pom. njege), Miodrag Pavošević (dr. med., neurolog), Jelica Petrović (med. sr. - EEG tehn.), Jana Viljevac (med. sr. - EEG tehn.), Nadežda Sertić (med. sr. - EEG tehn.), Tanja Brezovečki (administratorica), Natalija Simeunović (administratorica), Marcela Vuković (med. sr.).

FIGURE 4.

The staff of the Neurology Department 15.05.2002

Left to right, first row: Ankica Rajnović (assist. nurse), Melita Marković (bacc. physioth.), Ljubica Marošević (med. nurse), Anela Karavlah (bacc. med. techn.), Jana Abalić (cleaner), Ruža Lisak (med. nurse), Branka Krmar (bacc. med. techn., head nurse), Željko Takač (prim. mr. sc., dr. med., neurologist, neurointensivist, head of the Department), Zdenka Ciriković (med. nurse), Natalija Uzelac-Kovač (bacc. med. techn.), Ružica Kolar (med. nurse), Katica Šanjug (med. nurse), Zdenka Fišli (cleaner); second row: Nenad Šimunić (dr. med., neurologist), Jasmina Rauk (med. nurse), Božica Kovačević (assist. nurse), Miodrag Pavošević (dr. med., neurologist), Jelica Petrović (med. nurse-EEG techn.), Jana Viljevac (med. nurse-EEG techn.), Nadežda Sertić (med. nurse-EEG techn.), Tanja Brezovečki (administr.), Natalija Simeunović (administr.), Marcela Vuković (med. nurse).

važno za daljnje usmjerenje u razvoju virovitičke neurologije. U srpnju 1975. godine dodijeljena je jedna specijalizacija iz neurologije po novom Pravilniku, a od 1978., povratkom prvoga neurologa, u bolnici je počeo intenzivan razvoj moderne neurologije u kadrovskome i stručnome pogledu, koji traje sve do danas. Za razvoj suvremene neurologije u nadolazećim godinama, presudno je bilo i dodjeljivanje još dviju specijalizacija iz neurologije 1981. godine dr. Ivanu Pavloviću, i 1984. godine dr. Miodragu Pavoševiću. Ta dva neurologa i danas pridonose u dijagnosticanju i liječenju neuroloških bolesnika te afirmaciji neurološke struke u Virovitici.

Najnepovoljniji datumi za razvoj neurologije u Hrvat-

skoj su 3. ožujka 1993. (NN 17/93), kada je po odluci HZZO-a objavljena mreža ležajeva za akutne i kronične bolesti u kojoj nisu bili predviđeni, ili su ukinuti, već postojeći kreveti za akutne neurološke bolesnike u većini općih i županijskih bolnica, te 21.9.1999. godine, kada je odlukom Upravnoga vijeća HZZO-a utvrđena nova organizacija dežurstava i pripravnosti kojom na neurološkim odjelima općih i županijskih bolnica nije bilo predviđeno dežurstvo i pripravnost za hitne neurološke bolesnike.

U Virovitici su najnepovoljniji datumi za razvoj neurologije bili 1. veljače 1985. godine, kada je ukinut već postojeći Odsjek za neurologiju i utvrđen kao Neuropsihi-

jatrija II, iako u to vrijeme u Hrvatskoj takva medicinska specijalnost zakonski više nije postojala, te 18. veljače 1999. godine, kada je zatražena nova organizacija nekih odjela u bolnici i ukidanje tadašnjega Odjela za živčane i duševne bolesti i 23. veljače 1999. godine, kada je pismeno utvrđeno kako ne postoje valjani razlozi za posebno postojanje kreveta za neurološke bolesnike, te da će neurologija kao autonoman odjel prestati postojati i biti kao odsjek priključena internome odjelu. Pri tome se pozivalo na odluke HZZO-a.

Zahtjevom od 24. veljače 1999. godine, dugogodišnji neurolozi u ustanovi zatražili su od uprave da odredi postojanje neurološke specijalnosti u bolnici, odgovornu osobu u struci te da se odrede dežurstvo ili pripravnost za rješavanje akutnih neuroloških slučajeva. Bio je to početak borbe za samostalnost neurološkoga odjela u ustanovi. Osamostaljenje odjela podržalo je Hrvatsko neurološko društvo (prof. dr. sc. D. Božičević), te Neurološke klinike u Zagrebu (prof. dr. sc. N. Zurak) i Odsjeku (prof. dr. sc. B. Barac).

Zasebni podaci o financijskim, kadrovskim i stručnim pokazateljima rada neurološkog odjela vodili su se u statističkoj službi bolnice još od lipnja 1995. godine. Od 1992. do 1999. godine, neurologija i psihijatrija bile su organizirane u jednoj službi - Odjelu za živčane i duševne bolesti. Od 1992. do 1998. godine, šef je bio dr. M. Pavošević, a od 1998. do 1999. godine, dr. E. Koić. Od 1. travnja 1999. taj Odjel je ukinut, a od njega su ustrojeni samostalni Odjel za duševne bolesti i Odsjek za neurologiju kao dio Odjela za unutarnje bolesti. Od 1. lipnja 2000. razdvojeni su i inventari Odsjeka za neurologiju i Odjela za duševne bolesti. Od 21. veljače 2000. godine, ponovno je uvedeno zajedničko dežurstvo za neurologiju i psihijatriju. Potpuno funkcionalno razdvajanje neurologije i psihijatrije u bolnici uslijedilo je 1. prosinca 2008. godine kada su, nakon povećanja broja liječnika organizirana samostalna dežurstva neurologa, što je označilo početak stvarne i potpune organizacijske samostalnosti neurološkoga odjela.

Kadrovski i stručno-medicinski pokazatelji

Tijekom vremena su specijalistički ispit iz neurologije redom položili: 1978. godine Ž. Takač; 1984. godine I. Pavlović; 1987. godine M. Pavošević; 2000. godine N. Šimunić, 2010. godine J. Tumpić Jaković, i 2012. godine I. Cindrić. Specijalizanti su od 2006. godine D. Radaković, i od 2008. godine B. Benčina. Dodatne su edukacije završili: Ž. Takač za EEG, epilepsije, ECHOEG (1979.), CDFI karotida i TCD (2005.), polisomnografske tehnike i medicinu spavanja (1998.), I. Pavlović za REG (1985.), CDFI karotida i TCD (2000.), M. Pavošević za EMG i

EEG (1991.), N. Šimunić za EMG (2001.), dr J. Tumpić Jaković za CDFI karotida i TCD (2007.), I. Cindrić za CDFI karotida i TCD, EEG i epilepsije (2009.), D. Radaković za CDFI karotida i TCD (2008.), B. Benčina za CDFI karotida i TCD (2010.). Magisterij znanosti stekao je Ž. Takač 1992. godine, naslov primarijusa priznat mu je 1999. godine, a subspecijalizacija iz intenzivne medicine 2011. godine. U bibliografiji Odjela za neurologiju nalazi se 30 objavljenih radova od kojih je šest klasificirano kao znanstveni, a 24 kao stručni radovi.

Važna je i stručna aktivnost medicinskih sestara, sudjelovanje na skupovima i nekoliko objavljenih radova. Kao glavna sestra Odjela od 1996. g. Branka Krmar, bacc. med. techn., dala je velik doprinos u stručnom i organizacijskom pogledu. Sada na Odjelu rade još tri više sestre: od 2008. godine Marija Predragović, od 2010. godine Anela Karavlah i od 2011. godine Natalija Uzelac-Kovač. Za pojedine neurološke pretrage osposobljeni su sljedeći tehničari-asistenti kliničke neurofiziologije: za EEG Milan Došen, električar (1974.-1981.), Jana Viljevac, med. sr. (1982.) i Jelica Petrović, med. sr. (1984.), za REG Nadežda Sertić, med. sestra, (1985.), te za EMG Jasminka Baturina, viši fizioterapeut (VFT) (1991.-1996.), Melita Marković, VFT (1996.) i Renata Perković, VFT (2007.). Danas su na Odjelu zaposlena 34 djelatnika - pet neurologa, dva specijalizanta, četiri više medicinske sestre, dva viša fizioterapeuta, dvanaest medicinskih sestara (SSS), dva tehničara EEG, dvije pomoćne radnice za njegu, četiri spremačice i jedna službenica.

Neurološka dijagnostika, poliklinika i stacionar

Neurološke dijagnostičke metode i aparati uvodili su se sljedećim redom: EEG - 1974. godine, ECHO-EG - 1978., EEG-PSG - 1984., EEG/NNN - 1983, REG - 1985., Oxford-Medilog 24-satni EEG i PSG - 1988., EMG - 1991., TCD - 2005., CDFI karotida - 2009. i 2011. dva monitora i jedan respirator za intenzivnu njegu. Prvi ECHO-EG nalaz od 28. prosinca 1978. ujedno označava početak primjene ultrazvuka u kliničke dijagnostičke svrhe u bolnici u Virovitici. Do sredine 80-tih godina jedina ultrazvučna metoda u bolnici bila je ECHO-EG, koja se rutinski primjenjivala u svakodnevnoj praksi. Pretraga je ostala važna u neurotraumatologiji sve do nabavke CT uređaja 1996. godine.

Ambulanta za epilepsije osnovana je 11. lipnja 1979. godine i od tada samostalno radi i neurofiziološki EEG laboratorij za djecu i odrasle. U ambulanti danas ima oko 1000 registriranih bolesnika i predstavlja jedan od uspješnijih oblika rada s važnim socijalno-medicinskim značenjem i širim gravitacijskim područjem. U dnevnoj

bolničkoj skrbi tijekom 2011. godine liječeno je 706 bolesnika.

Najčešće su bolesti zbog kojih su se liječili pacijenti na bolničkome neurološkom odjelu bile ove: 72,2% cerebrovaskularne bolesti, 13,1% radikulopatije s ishialgijama, 9,0% vertiginozni sindromi, 3% epilepsije, 2,7% glavobolje različitoga uzroka i tumori, zatim ekstrapiramidne, demijalinizirajuće i ostale bolesti. Opća smrtnost je u 2011. godini bila 9,8 %, a smrtnost od moždanoga udara 25,3 %. Intravenska tromboliza u liječenju ishemičkoga infarkta primjenjuje se od 16. kolovoza 2010. i dosad je učinjena kod 14 pacijenata. Neurolog je član tima za utvrđivanje cerebralne smrti u suradnji s anesteziologom - koordinatorom i transplantacijskim timom KBC Osijek, postupak je proveden kod dva donora. U zadnjih šest godina kod pet bolesnika je dijagnosticirana amiotrofička lateralna skleroza, a trenutačno se u bolnici liječe dvije pacijentice u terminalnom stadiju s potpu-

nom mišićnom slabošću na trajnoj strojnoj ventilaciji, jedna kontinuirano pet godina.

LITERATURA

1. Mostovac B. Zdravstvo u Virovitici. U: Feletar D, Kolesarić V, urednici. Virovitica 30 izabranih tema. Virovitica: Gradsko poglavarsvo Virovitica; 1996. str. 189-95.
2. Sivački J, Čupen J. Razvoj zdravstvene službe na području Virovitice u dvadesetom stoljeću. U: Mohorovičić A, urednik. Virovitički zbornik 1234 – 1984. Virovitica: JAZU i Skupština općine Virovitica; 1986. str. 227–41.
3. Takač Ž. Odjel za živčane bolesti. U: Valenčak-Tonković Lj, urednik. Stota obljetnica Opće bolnice Virovitica. Virovitica: Opća bolnica Virovitica; 2002. str. 92–6.
4. Takač Ž. Povijest i razvoj Odjela za neurologiju. Virovitički list. 2002;8(1).
5. Willer Z, Čupen J, Sivački J. Povijest razvitka zdravstvene službe u Virovitici kroz 220 godina. U: Sivački J, Salaj-Rakić T, Roguljić A, Friščić V, urednici. Zbornik radova stručnog sastanka Zbora liječnika Hrvatske Podružnica Virovitica. Virovitica: Podružnica Zbora liječnika Virovitica; 1970. str. 1-8.

HISTORY AND DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENT OF NEUROLOGY AT VIROVITICA GENERAL HOSPITAL

Željko Takač, Ivan Pavlović, Miodrag Pavošević

Virovitica General Hospital

Correspondence to:

Prim. mr. sc. Željko Takač, Opća bolnica Virovitica, Odjel za neurologiju, Gajeva 21, 33000 Virovitica
e-mail: zeljko.takac@zg.t-com.hr

Review

ABSTRACT

The paper is a retrospective review of the treatment of neurological patients in Virovitica General Hospital from its foundation to the neuropsychiatric and modern neurology period. The neurology ward was established in 1978, the autonomous neurology department in 2001, the new building was settled to in 2011, and the equipping of the intensive care and the stroke unit was finished in 2012. The specialization has been organized from the year 2000 and the independent duty of neurologists from 2008. Finally, there are data about medical staff, professional work, neurological diagnostic methods, outpatient and hospital service.

Key words: neurology, history, Virovitica General Hospital